

Høring om fellesansvar for utfisking av rømt oppdrettsfisk.

Norske Sjømatbedrifters Landsforening (NSL) er positiv til alle gjennomførbare tiltak som har til hensikt å redusere innslaget av oppdrettslaks i elvene, og vi har ingen kommentarer til fellesansvarsordningen. Dermed har vi heller ingen betenkeligheter med å innføre den, da hensikten etter vår mening bør overskygge betenkelighetene.

NSL mener at tiltaket er gjennomførbart, og vi stiller oss dermed bak dette. I denne forbindelse har vi noen innspill til selve lovendringen og forskriften og hensikten med disse. NSL er ikke enige i forskningsgrunnlaget som hevder at oppdrettslaksen er en trussel for den genetiske egenarten og fitness. Til det er forskningen for sprikende og vag. NSL vil også påpeke det faktum at de unike laksestammene våre er ødelagte av uvette sammenblandinger og utsett i stor skala av ikke stedeagne laksegener siden 1881. Årsaken til at NSL stiller seg bak dette er næringas nullvisjon for rømming, og at vi ser at dette tiltaket kan bidra til denne visjonen.

1. Definisjoner

NSL beregner at det med begrepet organismer menes regnbueørret og laks, og ikke torsk og andre organismer i oppdrett. Det bør etter NSLs mening lages egne forskrifter for andre arter enn laks og regnbueørret grunnet de grunnleggende forskjellene mellom artene.

NSL beregner at reduksjonen av regnbueørret og oppdrettslaks skal foretas i ferskvann, og at den enkelte oppdretter som har hatt en rømming forestår utfiskingen i sjø inntil effekten av dette tiltaket er borte. Dette er viktig, da erfaringene viser at en svært liten andel av de rømte laksene søker seg opp i elvene, dette selv om de er observert like utenfor munningen. Det vil derfor være lite effektivt, og dermed dårlig utnyttelse av fondets midler å iverksette tiltak i sjø ut over de øyeblikkelige, altså like etter en rømming.

2. Mandat

NSL mener at mandatet for Miljøfondet er for snevert. I henhold til Miljødirektoratet er det to ikke-stabiliserte faktorer som påvirker villaksen, nemlig lus og rømt oppdrettslaks. NSL mener dermed at å avgrense mandatet til kun å gjelde rømt oppdrettslaks, når fondet bare med å arbeide med dette også kan fremskaffe informasjon som kan bidra til en begrensning av skadevirkningene av lusa blir feil. NSL ber derfor Departementet om at næringa kan få ta et større ansvar ved å bidra med funn som måtte fremkomme om lusas eventuelle skadevirkninger, både etter resultater fra FOU og selve overvåkingen.

3. Reduksjon av rømt oppdrettslaks

Departementet bruker ordet «utfisking» når det gjelder rømt oppdrettslaks. NSL mener at bruken av dette ordet forhindrer en effektiv benyttelse av fondets midler, ved at det bindes opp i en bestemt metodebruk. NSL mener at det er næringa selv som skal bestemme metodebruken, mens det er Departementet som skal bestemme målet. NSL ber derfor om at ordet reduksjon benyttes i stedet. Bruken av ordet reduksjon skal ikke forstås som en degradering av måloppnåelsen.

4. Økonomi

Basert på erfaring fra Miljøfondet må det også innføres et tak på hvor store økonomiske midler en trenger i det en kommer i den situasjonen der det ikke lengre er rømt oppdrettslaks av betydning i elvene. Ved få eller ingen iverksatte tiltak må innbetalingene dermed stanses eller justeres ned i takt med behovet i det taket nås.

5. Merking av fisk

Med en slik fellesansvarsordning mener NSL at behovet for merking av laks faller bort for alle praktiske formål med mindre det kommer enklere og fiskevelferdsmessige bedre metoder enn de vi rår over i dag. NSL mener at insitamentene for ikke å miste fisk så absolutt er tilstede fra før, ikke minst de økonomiske. I tillegg vil sannsynligvis en fellesansvarsordning i seg selv medføre en selvjustis og et insitament for bedring, dette under forutsetning av at en stanser innbetalingene til fondet i det en ikke lengre finner oppdrettslaks i elvene over de verdiene som er definert som en trussel. Det bør imidlertid innføres obligatorisk merking av hele eller deler av smoltpartier solgt fra Norge til Russland eller land i Nordsjøbassenget. Dette bør skje inntil vi finner andre sporingsmetoder. Det er kjent at oppdrettslaksen søker tilbake til klekkeriet og det elvevannet den ble født i nærmest uansett avstander, og derfor bør denne ordningen gjennomføres både i regress- og omdømmesammenheng.

6. Sammensetning av styret

NSL bifaller sammensetningen av styret i fondet, og mener det er meget viktig at styrets integritet, både når det gjelder valg av elver som oppdrettslaksen skal reduseres i, og metodene som blir valgt ikke kan utfordres av andre interesser. En slik beslutningsmyndighet vil skape et eierforhold og en trygghet til fondet fra oppdrettsnæringas side, noe som NSL anser som svært viktig. Flertallsavgjørelser i styret skal gjelde, og en konsensusordning bør innføres på linje med ordningen som Vitenskapelig Råd for Villakseforvaltning (VRL) opererer i henhold til. Slik slipper en unødig støy om noen skulle være uenig i flertallets avgjørelser. NSL mener at fordelingen av medlemmer mellom FHL og NSL bør være hhv to medlemmer fra FHL og ett medlem fra NSL.

7. Arbeidsmetoder

NSL er enig med Departementet i at det er viktig at det er næringa selv som skal bestemme hvordan fondet skal drive sitt arbeide. Dette betyr at det er fondets styre som på selvstendig grunnlag skal kunne iverksette tiltak for å vurdere omfanget av en eventuell oppvandring av oppdrettslaks i ei elv etter et forutgående varsel fra Havforskningsinstituttet om at så kan ha skjedd. Fondet må også på selvstendig grunnlag kunne iverksette både en kortsiktig og

langsiktige kontroll- og reduksjonstiltak i elver som etter fondets mening er spesielt utsatte. For kontroll og reduksjon må også fondet kunne teste ut, initiere og bruke nye metoder. I denne forbindelse må også fondet kunne bestille FOU innenfor feltene kontroll og reduksjon av rømt oppdrettslaks.

Resultatene fra de langsiktige kontrolltiltakene kan også inneholde andre informasjoner som ut- og innvandring av villaks, og må derfor kunne benyttes av grunneierne eller elveforvalterne på lokalnivået. Slik kan de lokale elveforvalterne bedre settes i stand til å øke villaksestammene i en elv slik beskrevet i «Kvalitetsnormen for villaks». Dette vil igjen redusere det prosentmessige innslaget av oppdrettslaks. Dette er et eksempel på et tiltak som ikke faller inn under begrepet utfisking, men som kan vise seg å være effektivt. Denne strategien vil være meget god i elver der kontroll og utfisking vanskeligjøres av forholdene. Fondet skal videre på selvstendig grunnlag kunne uttale seg i ethvert relevant fora om sine funn, uansett hva disse funnene måtte være. Det er også naturlig at fondet blir en høringsinstans i saker som har med kontroll og reduksjon av rømt oppdrettslaks å gjøre.

8. Høstprosent

NSL skjønner ikke begrepet høstprosent som et insitament for tiltak slik det blir brukt av Miljødirektoratet. Etter å ha studert rapporter omhandlende dette, kan vi ikke skjønne annet enn at dette er et trendtall fra vandringshindre (der oppdrettslaksen samles), og som utelukkende er egnet til å si noe om at det finnes oppdrettslaks et bestemt sted i elva, mer eller mindre enn gjennomsnittet de seneste år og at dette ingenting sier om trusselen. Dette under forutsetning av at innsatsfaktorene er de samme år etter år, noe NSL ikke kan se at de er i noen elver. Dette synet støttes av forskningsprosjektet Tumas (Tidspunkt for oppvandring, fangbarhet og innslag av villaks og rømt oppdrettslaks i norske elver; Gjennomgang av data fra videoovervåkinger, drivtelling og tellinger fra fisketrappet i noen norske elver i perioden 1997-2012) ved Lamberg, Kanstad Hansen, Strand, Dempson, Svenning). NSL mener at beslutninger om en reduksjon uansett ikke kan fattes på trendtall, og ber derfor Departementet om ikke å pålegge fondet å respondere på høstprosenttall annet enn etter en skjønnsmessig vurdering. Høstprosenttall betinger ofte en reduksjon vha en bestemt metode, nemlig utfisking vha sportsfiskere. Styret må i denne forbindelsen kunne forbeholde seg retten til å kontrollere profesjonaliteten til utøverne, samtidig som at tiltak iverksatt uten en forhåndsgodkjenning ikke vil bli kompensert økonomisk. Tall fra ikke godkjente tiltak skal heller ikke inngå i fondets årsrapport. NSL gjør i denne forbindelse oppmerksom på at ny forskning (Ref prosjekt Tumas) viser at teorien om at oppdrettslaksen vandrer sent opp i elvene ikke stemmer. I perioder med lite vann på sommeren kan en imidlertid oppleve oppvandring av både villaks og oppdrettslaks sent på høsten etter sportsfiskesesongen er slutt, og i et slikt tilfelle må fondets styre på fritt grunnlag kunne velge tiltak etter skjønn.

9. Trusselvurdering/bruk av skjønn

Det er svært viktig at styret på selvstendig grunnlag blir gitt anledning til å vurdere trusselen annet enn det prosentmessige innslaget av oppdrettslaks i ei elv før tiltak iverksettes. Slike faktorer kan være alder og kjønnsmodning på den observerte oppdrettslaksen. Vi har også eksempler på sjørretelver/bekker som ikke har en egen villaksestamme, men som fra tid til annen kan oppleve å få besøk av en feilvandret villaks. Om det da går opp en oppdrettslaks i samme elva, så blir innslaget 50 prosent og dermed langt over tiltaksgrensen. Styret må også kunne vurdere tiltak i elver som er Gyrosmittet, ødelagt av vasskraftregulering eller ødelagt som lakseelver av andre årsaker. I slike elver blir normalt prosentandelen oppdrettslaks også

meget høy, selv om det faktiske antallet oppdrettslakser bare er eksempelvis 3 individer (Ref rapporter til Fiskeridirektoratet fra NINA). Skjønnnet i denne sammenhengen går på en vurdering av gytesuksess og overlevelsesnivåen frem til gytemoden fisk til oppdrettslaksen i et miljø der selv villakseyngelen har problemer (Ref. Hindar).

NSL vil også gjøre Departementet oppmerksom på at det nå foreligger forskning (Ref prosjekt Tumas) som viser at oppdrettslaksen lettere lar seg fange av sportsfiskere. I et tilfelle der innslaget oppdrettslaks er over tiltaksgrensene i sportsfiskerfangstene, så betyr altså ikke dette at innslaget er like høyt i det gytingen starter. Det skyldes selvfølgelig at oppdrettslaksen er fiska ut av sportsfiskerne. Tumasprosjektet viser at et gitt prosentvis innslag av oppdrettslaks i sportsfiskerfangstene medfører en utfiskingsgrad på over 80 prosent. Når samme forskningen viser at oppdrettslaksen kommer samtidig, og ikke senere enn villaksen, så må dette tas i betraktning når tiltak skal vurderes.

10. Evaluering

NSL ber om en avklaring på hvem det er som skal evaluere fondets resultater, og hvilke kriterier som legges til grunn. Det er også etter NSLs mening ikke formålstjenlig, for ikke å si uakseptabelt at offentlige organisasjoner som selv mener de kan utføre arbeidet på en bedre måte skal ha myndighet i en slik sak. Dette i respekt for historien og intensjonene med Miljøfondet, og den kompetansen som nødvendigvis vil bygge seg opp i fondets styre. NSL ber Departementet om å klargjøre hvordan evalueringer skal gjennomføres, og hvem som skal ha rett til å kreve endringer.

NSL vil på det sterkeste motsette seg at institusjoner eller andre kan pålegge fondet utgifter, uten etter en forutgående godkjenning av tiltaket i fondets styre. Gjøres ikke dette, vil fondet miste kontrollen, og til slutt bli en instans hvor en kan hente ut midler.

11. Administrasjon

Det er åpenbart at NSL med disse innspillene har et høyere ambisjonsnivå for fondet enn Departementet forutsetter. Vi mener imidlertid at ansvaret som er pålagt næringa er så stort at den må gis nødvendige fullmakter for å kunne ta dette ansvaret. Om næringa vurderer at arbeidsmengden blir såpass stor at en trenger en administrasjon, så skal denne besørges av næringa, og utgiftene ifm dette skal dermed også dekkes av næringa. Slik skal det også være næringa selv som etablerer denne administrasjonen.

12. Årsmøte

Sjømatdagene i regi av NSL arrangeres i januar hvert år. Her samles beslutningstakerne i næringa på tvers av organisasjonstilhørighet, og som sådan egner denne arenaen seg meget godt for gjennomføringen av Årsmøtet. Tidsmessig passer også januar meget godt, i det de fleste årsrapporter fra forskningsinstitusjonene om tilstanden i elvene er klare på denne tiden. Et Årsmøte i januar vil også gi god tid til å planlegge tiltak i den kommende sesongen. NSL stiller seg gjerne ansvarlig for et slikt arrangement.

13. Konklusjon

NSL stiller seg bak forslaget om etableringen av Miljøfondet under de forutsetninger som fremkommer i dette høringsvaret.

NORSKE SJØMATBEDRIFTERS LANDSFORENING

Postboks 639 Sentrum
7406 Trondheim

Telefon: 73 84 14 00
Telefax: 73 84 14 01

Foretaksnr: 971455020
E-post: post@nsl.no

www.nsl.no